



ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L7@regeringskansliet.se

Yttrande över delbetänkandet Utmönstring av permanent uppehållstillstånd och vissa anpassningar till miniminivån enligt EU:s migrations- och asylpakt (SOU 2025:31)

Er beteckning: Ju2025/00838

Sammanfattning av Länsstyrelsens yttrande

Länsstyrelsen avgränsar sitt svar till de frågor som faller inom länsstyrelsens uppdrag kring beredskap och kapacitet i mottagande av nyanlända och ensamkommande barn.

Länsstyrelsen Skåne avstyrker förslaget att avskaffa permanenta uppehållstillstånd för personer med flyktingrelaterade skäl. Särskilt avstyrker Länsstyrelsen utredningens förslag att även kvotflyktingar ska omfattas av förslaget. Länsstyrelsen bedömer att förslagen riskerar att få negativa konsekvenser för integrationen, såväl för den enskilde som för samhället, vilket går emot regeringens ambitioner på området. Om förslaget genomförs tillstyrker Länsstyrelsen förslagen om att berörda personer fortsatt kan vara anknytningspersoner samt får möjlighet att ansöka om medborgarskap.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att den rättsliga rådgivningen ska erbjudas individuellt, av en juridiskt utbildad person. Länsstyrelsen avstyrker dock att den juridiska rådgivningen ska begränsas till en timme.

Länsstyrelsen vill särskild betona vikten av att de bedömningar som görs i utredningen kring förslagens påverkan på enskildas, särskilt barns psykiska hälsa, bör få ökad tyngd i regeringens fortsatta beredning av förslagen.

Länsstyrelsens synpunkter

Kap 7. Rättslig rådgivning, rättsligt bistånd och biträde

Länsstyrelsen Skåne tillstyrker utredningens förslag att den kostnadsfria rättsliga rådgivningen ska erbjudas individuellt, av en juridiskt utbildad person. Länsstyrelsen Skåne avstyrker dock förslaget att i normalfallet begränsa denna rådgivning till en timme. Länsstyrelsen Skånes erfarenhet är att många asylsökande bär på trauman och/eller negativa erfarenheter av myndigheter vilket kan göra att man har svårt att vid ett givet tillfälle ta till sig av den information som ges. Länsstyrelsen ser att den rättsliga rådgivningen skulle behöva ges under minst två tillfällen för att undvika den förskjutning av tyngdpunkten i asylprocessen som utredningen varnar för skulle bli konsekvensen vid bristande kvalitet i den rättsliga rådgivningen i asylprocessen hos Migrationsverket. Förslagsvis skulle den föreslagna timmen med ombud kunna föregås av gruppinformation med juridisk kunnig person.

Länsstyrelsen Skåne delar inte utredningens förslag att det *inte* ska införas en särreglering som ger ensamkommande barn utökade rättigheter när det gäller tillgången till offentligt bekostade biträden. Förslaget innebär ett kraftigt utökat ansvar för god man att företräda och bistå barnet i första instans och Länsstyrelsen saknar i utredningen en konsekvensbeskrivning av denna ansvarsförflyttning. Länsstyrelsen ser följande möjliga konsekvenser:

- Ökade kostnader för kommunerna för god man då fler timmar kan behöva beviljas, samt för ökat behov av utbildning för gode män.
- Ökade svårigheter för att rekrytera gode män vid ett ökat ansvar för att företräda och bistå barnet under handläggningen hos Migrationsverket.
- Konsekvenser för barnet som blir beroende av den enskilde gode mannens kompetens, tillgänglighet och engagemang.

Kap 8. Utmönstring av möjligheten att beviljas permanent uppehållstillstånd för vissa grupper

Länsstyrelsen Skåne avstyrker förslaget att avskaffa permanenta uppehållstillstånd för personer med flyktingrelaterade skäl. Länsstyrelsen bedömer att förslagen riskerar att få negativa konsekvenser för integrationen, såväl för den enskilde som för samhället, vilket går emot regeringens ambitioner på området. Utredningen konstaterar under konsekvenser att förslaget kan leda

till ökad risk för hälsoeffekter, vilket också är Länsstyrelsens erfarenhet. Stress och ohälsa kan påverka den enskildes möjligheter att ta del av etableringsinsatser, vilket i sin tur kan leda till sämre möjligheter till självförsörjning.

Särskilt avstyrker Länsstyrelsen Skåne utredningens förslag att även vidarebosatta (s.k. kvotflyktingar) ska omfattas av utmönstringen av permanenta uppehållstillstånd. Kvotflyktingar kan anses vara en särskilt sårbar grupp, med stort behov av trygghet och förutsebarhet. Kvotflyktingar har också, på grund av faktorer som låg utbildningsnivå, hälsofaktorer eller andra omständigheter, ofta utmaningar med att etablera sig i samhället och nå självförsörjning. Att under lång tid leva med tillfälliga uppehållstillstånd kan minska incitamentet för den enskilde att göra de ansträngningar som krävs för att anpassa sig till ett liv i Sverige. Även kommuner lägger stora resurser på att stödja kvotflyktingars etablering. Denna investering motiveras ofta av vetskapen om att individerna ska stanna i landet. Länsstyrelsen Skåne delar därmed det resonemang som fördes i prop. 2015/16:174 och vid införandet av den tillfälliga lagen att det inte är rimligt att bevilja kvotflyktingar tidsbegränsade uppehållstillstånd (Prop. 2015/16:174 s. 29 f.).

Kapitel 9 Ändringar i lagen om svenskt medborgarskap

9.3.1 Utlänningar som berörs av utmönstringen av permanent uppehållstillstånd ska även fortsatt kunna förvärva svenskt medborgarskap

Om förslaget om att mönstra ut permanenta uppehållstillstånd för personer med asylrelaterade uppehållstillstånd genomförs tillstyrker Länsstyrelsen Skåne förslaget att kravet på permanent uppehållstillstånd för förvärv av svenskt medborgarskap tas bort.

Länsstyrelsen vill dock lyfta att nya förslag rörande medborgarskap kan innebära att det framöver kommer att ta lång tid innan man får ansöka om svenskt medborgarskap. Alla sökande kommer inte heller att bli beviljade medborgarskap. Att under lång tid leva med tillfälligt uppehållstillstånd påverkar människors hälsa och möjligheter till integration negativt; konsekvenser som även är negativa för samhället i stort. För barn kan detta handla om större delen av deras uppväxt. Länsstyrelsen saknar en beskrivning av vad som kommer att hända med personer med tillfälliga uppehållstillstånd som inte blir beviljade medborgarskap, samt konsekvenserna för barn om föräldrarna inte blir beviljade medborgarskap.

Kap 11. Konsekvenser

11.3.5 Utmönstring av permanent uppehållstillstånd för vissa grupper – Enskildas hälsa

Länsstyrelsen Skåne delar utredningens bedömning av att den borttagna möjligheten till permanent uppehållstillstånd kan komma att medföra ökad risk för hälsoeffekter, bland annat psykisk ohälsa. Studier som genomförts inom plattformen MILSA – forskningsbaserad stödplattform för migration och hälsa (2008–2023) visar att psykisk ohälsa är vanlig hos flyktingar. Nästan hälften av nyanlända uppvisar i dessa studier psykisk ohälsa vilket är två till tre gånger så vanligt jämfört med befolkningen i övrigt. Studierna pekar även på att ett tillfälligt uppehållstillstånd leder till ytterligare psykiska påfrestningar. Införandet av tillfälliga uppehållstillstånd kan därför få konsekvenser såsom behov av ökade resurser till exempelvis vården för utredningar och eventuell behandling samt individens möjligheter att ta till sig information och tillgodogöra sig aktiviteter i etableringsprogrammen (se Johannesson, Westerling, *Hur mår nyanlända flyktingar med tillfälligt uppehållstillstånd?* Socialmedicinsk tidskrift, Vol 96, Nr 1 (2019): Flyktingskap och hälsa).

Utredningen lyfter att det inte kan uteslutas att förslagen kan ha en särskild betydelse för barn. Länsstyrelsen Skåne delar denna bedömning. Den sämre förutsebarheten som borttagandet av permanenta uppehållstillstånd leder till kan öka risken för att barn själva drabbas av psykisk ohälsa. De kan även påverkas negativt av sina föräldrars oro och ohälsa. Länsstyrelsen ser att det i den fortsatta beredningen finns behov av att göra en fördjupad konsekvensanalys av förslagets effekter på barn, samt att identifierade negativa effekter för barn får faktisk påverkan på de slutliga förslagen.

11.3.5 Utmönstring av permanent uppehållstillstånd för vissa grupper – Enskildas etablering i Sverige

Länsstyrelsen Skåne vill lyfta att ett lågt mottagande inte nödvändigtvis skapar förutsättningar för ett bra mottagande och en fungerande integration, vilket är ett antagande som görs av utredningen (s. 249). Det krävs såväl kompetens som relevanta insatser hos alla berörda parter för att mottagandet ska fungera väl, såväl för den enskilde som för samhället i stort. Vi ser redan att antalet verksamheter riktade till målgruppen minskat både i kommuner och i civilsamhället, då det är svårt att bedriva insatser för en alltför liten målgrupp. För en god integration krävs också

människor som är kapabla och redo att ta till sig de insatser som erbjuds. Den ökade oro och ohälsa som kan bli konsekvenserna av att under lång tid leva med tillfälliga uppehållstillstånd kan direkt motverka de målsättningar som finns lokalt och nationellt kring integration.

11.3.7 Särskilt om konsekvenser för barn

Utredningen konstaterar att de föreslagna förändringarna kommer att leda till sämre förutsebarhet och trygghet jämfört med nuvarande regler samt att detta kan medföra en ökad risk för negativa hälsoeffekter för barn. Trots detta bedöms förslagen inte få några konsekvenser för barn som motiverar att de utformas på annat sätt. Länsstyrelsen delar inte denna bedömning, särskilt vad gäller barn som kommit till Sverige som kvotflyktingar och ensamkommande barn.

Länsstyrelsen vill framhålla vikten av att genomföra gedigna barnkonsekvensanalyser vid varje förslag om förändringar i lagar och förordningar som rör barn, samt att bedömningen om barnets bästa får den tyngd i beredningen som lagstiftningen kräver.

11.5 Konsekvenser för arbetsmarknadsintegration och etablering

Länsstyrelsen Skåne delar utredningens bedömning att utredningens förslag riskerar att motverka enskildas etablering i Sverige. Länsstyrelsen Skåne delar däremot inte utredningens bedömning att risken för detta skulle vara begränsad. Förslagets påverkan på enskildas hälsa kan antas ha stor påverkan på möjligheterna att ta till sig integrationsinsatser och därmed nå självförsörjning. Länsstyrelsen Skåne saknar i avsnittet en djupare analys kring konsekvenserna av psykisk ohälsa på etableringen.

Länsstyrelsen vill också lyfta riskerna med att ett lågt mottagande av asylsökande framåt riskerar att påverka Sveriges kompetensförsörjning inom många områden negativt. Det är därför av stor vikt att de personer som får tillstånd att stanna i landet får bra förutsättningarna att snabbt komma i arbete. Vi ställer oss tveksamma till om arbetsgivare i samma utsträckning vill anställa och investera i medarbetare som men inte vet kommer att få stanna i Sverige på sikt.

Allmänna synpunkter

Regeringen har i direktiven till utredningen fört fram att den tidigare stora invandringen i kombination med bristande integration bidragit till att Sverige står inför stora utmaningar med ett växande utanförskap. Länsstyrelsen Skåne vill betona att även vissa av förslagen i utredningen kan komma att leda till ett ökat utanförskap då enskilda på grund av oförutsebarheten kring deras framtida vistelse i Sverige inte i samma utsträckning kan antas komma att integrera sig i det svenska samhället. Kopplingen mellan riskfaktorerna ohälsa, arbetsmarknadsintegration och utanförskap är stark. Länsstyrelsen ser inte att riskerna för ett ökat utanförskap lyfts i utredningen.

Förslagen i delbetänkandet i kombination med förslag om begränsad rätt till ekonomiskt bistånd och socialförsäkringsförmåner samt förlängd vistelse i Sverige innan man kan få medborgarskap riskerar att skapa, fördjupa och förlänga ett utanförskap för vissa personer. Sammantaget kan det skapa en otrygg tillvaro som inte gynnar långsiktigt integration och tillit till samhället.

Länsstyrelsen vill också lyfta att förslaget att utmönstra permanenta uppehållstillstånd är ännu ett i raden av förslag som riskerar att påverka arbetslösheten i Skåne negativt. Till exempel kommer förslaget om krav på längre hemvist i Sverige innan man kan få svenskt medborgarskap innebära att en stor grupp människor står utanför möjligheten att utnyttja arbetsmarknaden i Danmark för att hitta ett arbete.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Ola Melin med integrationsutvecklare Sofia Pehrsson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschef Patrik Åkesson och enhetschef Gunilla Holmlin medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.